

Joseph E. Stiglitz, Columbia Üniversitesi'nde Profesör ve Nobel Ekonomi ödülü sahibidir. Son yayınlanan Serbest Düşüş: Serbest Piyasalar ve Küresel Ekonominin Batışı kitabı şimdi Fransızca, Almanca, Japonca ve İspanyolca bulunabilir.

JOSEPH E. STIGLITZ

Avustralya'da kriz

Bütçe açığı fetişizminin hiçbir zaman anlamı olmadı. Kamu borcu bir ülkenin bilançosunun yalnızca bir tarafıdır. **Yalnızca açığı azaltmak için yüksek getirili yatırımları azaltmak gerçekten ahmakçadır**, özellikle de borcu çok düşük olan Avustralya gibi bir ülke için. Gerçekte bir ülkenin uzun dönem borcu hakkında endişe duyuluyorsa, bu kamu yatırımlarından kaynaklanan daha hızlı büyüme, daha fazla vergi geliri yaratacağından, böylesi bir bütçe açığı fetişizmi özellikle saçma olur.

2008'in Büyük Resesyonu, dünyanın en uzak köşelerine ulaştı. Avustralyalılar buna, küresel mali krizin kısaltması ile GFC diyorlar. Kriz patladığında başbakan olan Kevin Rudd, dünyanın tüm ülkeleri arasındaki en iyi tasarlanmış Keynesyen teşvik paketlerinden birini yürürlüğe koydu. Erken davranmanın önemli olduğunu ancak krizin yakın zamanda sona ermeyeceği riskinin bulunduğunun farkına vardı. Bu yüzden canlandırma paketinin ilk kısmı nakit hibelerdi, ardından yürürlüğe koyması daha uzun sürecek yatırımlar geldi.

Rudd'un teşviki işe yaradı. Avustralya, ileri düzeyde sanayileşmiş ülkelerdeki en kısa ve en sığ resesyona yaşadı. Ama ne gariptir ki dikkatler, yatırım harcamalarının olabileceği kadar iyi yapılmadığı ve ekono-

mik sıkıntı ile hükümetin buna verdiği tepki tarafından oluşturulan bütçe açığı üzerinde toplandı.

ÇOK FAZLA PARA HARCAMAK MÜSRİFLİKTİR

Elbette paranın mümkün olduğunca verimli şekilde harcanmasını sağlamaya uğraşmamız gerekir. Ancak insanlar ve onların oluşturduğu kurumlar hata yapabilir ve paranın iyi harcanmasını sağlamanın maliyetleri vardır. Ekonomi jargonunda söylersek, verimlilik, tahsisat ile ilgili marjinal maliyetin (hem farklı projelerin görece faydaları hakkında bilgi elde etmede hem de yatırımları izlemeye) marjinal faydalar ile eşit olmasını gerektirir. Kısacası: İsrافی önlemek için çok fazla para harcamak müsrifliktir.

Şu an için kamu sektörü israfının üzerinde odakla-

nılmışken, bu israf kötü işleyen özel mali sektör nedeniyle Amerika'da trilyonlarca doları bulan kaynak israfı ile karşılaştırılınca gölgede kalır. Aynı şekilde şiddet sıralamasında, toplum kaynaklarını tam olarak kullanmamanın kaybı (pek de hızlı ve güçlü olmayan teşvik paketine sahip olmamanın kaçınılmaz sonucu) kamu sektörünü aşar.

Bir Amerikalı için Avustralyalıların açık ve borç hakkındaki endişelerinin eğlendirici bir tarafı var. Onların açığı, GSYİH'ye olan oranı açısından ABD'ninkinin yarısından, gayrisafi kamu borçları ise üçte birinden az.

Bütçe açığı fetişizminin hiç bir zaman anlamı olmadı. Kamu borcu bir ülkenin bilançosunun yalnızca bir tarafıdır. Yalnızca açığı azaltmak için yüksek getirili (eğitim, altyapı ve teknoloji gibi) yatırımları azaltmak gerçekten ahmakçadır, özellikle de borcu çok düşük olan Avustralya gibi bir ülke için. Gerçekte bir ülkenin uzun dönem borcu hakkında endişe duyuluyorsa ki duyulmalıdır, bu kamu yatırımlarından kaynaklanan daha hızlı büyüme, daha fazla vergi geliri yaratacağından, böylesi bir bütçe açığı fetişizmi özellikle saçma olur.

BİR İRONİ DAHA VAR

Bütçe açıklarını eleştiren Avustralyalıların bazıları, madenler üzerindeki vergilerin artırılması tekliflerini de eleştirdi. Avustralya kendisine bahşedilmiş, demir cevheri dâhil zengin doğal kaynaklara sahip olduğu için çok şanslı. Bu kaynaklar ülke mirasının bir parçası. Bütün

halka aittir. Yine de bütün ülkelerde madencilik şirketleri bu kaynakları bedavaya veya mümkün olduğunca ucuz ele geçirmeye çalışır.

Madencilik şirketleri elbette ki yatırımlarının karşılığında adil bir getiri elde etmelidir. Ancak demir cevheri şirketleri, demir cevheri fiyatlarının yükselişi ile (2007'den bu yana neredeyse ikiye katlandı) umulmadık bir kazanç sağladı. Artan kâr, onların madencilikteki becerilerinin değil, Çin'in muazzam çelik talebinin bir sonucu oldu.

Madencilik şirketlerinin bu ödülü kendilerine saklaması için bir neden yok. Yüksek fiyatlardan kaynaklanan bu kazancı Avustralya vatandaşları ile paylaşmaları gerekir ve bunu sağlamanın bir yolu da iyi tasarlanmış bir madencilik vergisidir. Bu para, yatırım için kullanılmak üzere özel bir fonda toplanmalıdır. Ülke, insan ve fiziksel sermayesi artmadığı sürece, doğal kaynaklarını tükettikçe kaçınılmaz olarak fakirleşecektir.

AVUSTRALYA'YI TÜKETEN BİR DİĞER SORUN DA KÜRESEL ISINMA

İklim değişikliğinin inkârcısı olmasa da, John Howard liderliğindeki bir önceki Avustralya hükümeti, iklim değişikliği otlakçılığında Başkan George W. Bush'a eşlik etmişti. Çünkü gezegenin kurtulması için sorumluluğu başkaları almak zorunda idi.

Bir gariplik de özellikle Avustralya'nın, ozon tabakasını tahrip eden gazları yasaklayan Montreal Konvansiyonu'ndan en çok faydalananlardan birisi olması. Ozon tabakasındaki delikler, Avustralyalıları kansere yol açan radyasyona maruz bırakmıştı. Uluslararası toplum bir araya geldi, maddeleri yasakladı ve delikler artık kapanıyor. Yine de Howard hükümeti, tıpkı Bush idaresi gibi, gezegenin tümünü pek çok ada devletinin varlığını tehdit eden küresel ısınmanın risklerine maruz bırakmaya razı idi.

Rudd, bu duruşu tersine çevirmek vaadiyle bir kampanya yürüttü, ancak geçen Aralık ayında Kopenhag'daki iklim değişikliği görüşmelerinde Başkan Barack Obama'nın Amerika Birleşik Devletleri adına gereken taahhüdü yapmayı reddetmesiyle ortaya çıkan başarısızlık, Rudd hükümetini sıkıntılı bir durumda bıraktı.

ABD'nin liderliğindeki başarısızlığın küresel sonuçları oluyor. Yurttaşların çocuklarına bırakacakları mirası düşünceleri gerekir, bunun bir kısmı da bırakacakları finansal borçlardır.

Ama mirasın bir diğer kısmı da çevre ile ilgili. Geleceğe önem verdiğini iddia etmek ve ardından ülke kaynaklarının tüketilmesi karşılığında yeterince tazmin edilmesini sağlamamak veya çevrenin bozulmasına aldırmamak ikiyüzlülüktür. Çocuklarımızı yeterli altyapıdan ve yirmi birinci yüzyılda rekabetçi olmak için gereken diğer kamu yatırımlardan mahrum bırakmak daha da kötüdür.

Bu meselelerle bütün ülkeler yüzleşiyor. Bazen insan, onları, başkalarının nasıl yüzleştiğini gözlemleyerek daha açık bir şekilde görebiliyor. Avustralyalıların yaklaşan seçimde nasıl oy kullanacakları, geleceğin habercisi olabilir. Kendilerinin ve dünyanın iyiliği için umalım ki cevap beklemeyen gelişmeler ve kişisel zaafın arasından riske atılan daha büyük sorunları görebilsinler.

Yurttaşların çocuklarına bırakacakları mirası düşünceleri gerekir, bunun bir kısmı da bırakacakları finansal borçlardır. Ama mirasın bir diğer kısmı da çevre ile ilgili. Geleceğe önem verdiğini iddia etmek ve ardından ülke kaynaklarının tüketilmesi karşılığında yeterince tazmin edilmesini sağlamamak veya çevrenin bozulmasına aldırmamak ikiyüzlülüktür.

Telif Hakkı: Project Syndicate, 2010.

www.project-syndicate.org